

En ting ad gangen

Fokus på indhold, fokus på form

Pia Zinn Ohrt

Lektor, cand.mag.
Frederiksberg Gymnasium.

Ikke alt sprog læres gennem træning af grammatiske mønstre. Ved siden af den indlæring, hvor eleven fokuserer på de sproglige former, på grammatikken, findes en indlæring, hvor eleven i stedet fokuserer på indholdet, på budskabet.

For at få alle aspekter i sprogundervisningen med, mener jeg, at det er vigtigt at dele undervisningstiden op, så både form og indhold bliver tilgodeset. Det betyder, at man må have aktiviteter, hvor eleverne skal fokusere på den sproglige korrekthed og andre, hvor eleverne skal koncentrere sig om indholdet.

Skelnen mellem aktivitetstyper

Det er vigtigt at disse to typer aktiviteter ikke bliver sammenblandet. Hvis en

elev f.eks. bliver opfordret til at udtrykke sine tanker om et bestemt emne og samtidig formanet om ikke at lave grammatiske fejl, kan dette nemt få en negativ virkning på resultatet. Eleven kan ikke samtidig koncentrere sig om *hvad* han vil sige og *hvordan*.

Det samme er tilfældet, når en elev skal svare på forståelsesspørgsmål med korrekte sætninger.

Derfor er det vigtigt at holde disse aktivitetstyper skarpt adskilt fra hinanden, så eleven ved, hvad man forventer af ham, og så han kan engagere sig 100% i den opgave, han har fået. Kort sagt: eleven skal vide helt præcist: „Skal jeg koncentrere mig om formen eller om indholdet? Skal jeg lave grammatik eller skal jeg øve mig på mine kommunikative færdigheder?“ Virk-

ningen af en skarp adskillelse er en frigørelse af mere energi.

I det følgende vil jeg gengive et skema, som er udarbejdet af Christopher Humphris fra sprogskolen DILIT¹ i Rom, hvor de praktiserer en opdeling

af undervisningen i aktiviteter med fokus på indholdet og andre med fokus på formen.

Skemaet er opdelt i talesprog og skriftsprog. Kasserne på grå baggrund fokuserer på indholdet, mens kasserne på lys baggrund fokuserer på formen.

De 8 didaktiske aktiviteter				
	RECEPTIVE FÆRDIGHEDER		PRODUKTIVE FÆRDIGHEDER	
	AUTENTISK	ANALYTISK	FRI	KONTROLLERET
TALESPROG	autentiske lytteøvelser	analytiske lytteøvelser	fri mundtlig sprogfærd.	kontrolleret mdl. sprogfærd.
SKRIFTSPROG	autentisk læsning	analytisk læsning	fri skr. sprogfærd.	kontrolleret skr.sprogf.

Jeg vil i det følgende give to konkrete eksempler på aktiviteter, hvor fokus er lagt på indholdet, og tre, hvor fokus er lagt på formen, fordelt over både receptivt og produktivt mundtligt sprog.

	RECEPTIVE FÆRDIGHEDER		PRODUKTIVE FÆRDIGHEDER	
	AUTENTISK	ANALYTISK	FRI	KONTROLLERET
TALESPROG	quiz 1. del Aktiv lytteøvelse	sprogpuslespil	fri mundtlig sprogfærd. - reel	quiz 2. del - kontrol af spørgsmål quiz 3. del - sprogleg

5 eksempler på didaktiske aktiviteter

Quiz

Quizzen er en række af tre aktiviteter, hvor eleverne, delt i to hold, udfordrer hinanden ved at stille spørgsmål til hinanden (formuleret og kontrolleret af dem selv) til forståelsen af en lyttetekst. De tre aktiviteter skal udføres i rækkefølge, men ikke nødvendigvis samme dag. De tre aktiviteter er:

1. del: Aktiv lytteøvelse (eksempel på receptivt sprog med fokus på indholdet)
2. del: Kontrol af spørgsmål (eksempel på produktivt sprog med fokus på formen)
3. del: Sprogleg (eksempel på produktivt sprog med fokus på formen)

1. del: Aktiv lytteøvelse

Eleverne lytter flere gange til en kort spontan autentisk samtale (ikke over 3 minutter) og leder efter specielle oplysninger. I quizzens 1. del er det eleverne selv, der bestemmer, hvilke oplysninger, de vil have. Aktiviteten træner forståelsen af talesprog og er med til ubevidst at styrke indlæringen af grammatik.

Første fase

Klassen skal lave en sprogleg. Klassen deles i to hold, hvert hold vælger et navn, her for nemheds skyld kaldet A og B. De to hold sætter sig i en rundkreds væk fra hinanden, så de ikke forstyrrer eller kan høre hinanden. Sproglegen går ud på at konkurrere om, hvilket hold der forstår mest af en lytteøvelse. Fremgangsmåden forklares til klassen, inden man går i gang.

Fremgangsmåde:

- Klassen lytter til båndet tre gange i træk
- Hold A og hold B udveksler hver især informationer om det, de har forstået.

De to første punkter kan gentages lige så mange gange blot ét af holdene ønsker det. Det er holdene selv, der afgør, om og hvor mange gange de vil lytte til båndet efter de tre første gange. Det er kun de første to punkter, der styres af læreren. Det er vigtigt, at eleverne er klar over, at det derefter er dem, der har styringen.

- Når holdene føler sig klar til at udfordre hinanden er første fase slut.

Anden fase

Fremgangsmåde:

- De to hold opløses, så alle kan arbejde individuelt.
- Alle skriver en række spørgsmål til indholdet i lytteøvelsen.

Det er vigtigt at gøre tre ting klart:

- spørgsmålene er individuelle: alle formulerer selv deres spørgsmål!
- den enkelte elev skal selv kende svaret på det spørgsmål, han skriver.
- de spørgsmål, som de skriver, skal stilles til det andet hold på et senere tidspunkt.

For at undgå misforståelser som at eleverne f.eks. gentager spørgsmål, som de har hørt i samtalen, er det en god idé at give et eksempel: „hvor mange personer taler?“

2. del: Kontrol af spørgsmålene

Eleverne, der er delt i to hold, diskuterer og retter grammatikken i de spørgsmål, som de har lavet ud fra lytteøvelsen (quizzens 1. del). Spørgsmålene skal stilles til det modsatte hold. Aktiviteten har til formål at styrke indlæringen af grammatiske regler.

Denne aktivitet kan foregå i en følgende lektion.

Fremgangsmåde:

- De to hold fra quizzens 1. del gendannes og sætter sig langt fra hinanden.
- Informationer til de to hold: Grammatikken i spørgsmålene skal være korrekt, ellers mister holdet 1 point.
- Begge hold får al den tid, de har behov for til at kontrollere og rette spørgsmålene.

Hvert hold retter den første elevs første spørgsmål, dernæst den anden elevs første spørgsmål og så fremdeles. Det er vigtigt, at holdet ikke retter alle spørgsmål hos den første elev, da man så risikerer ikke at have fået rettet nogen spørgsmål hos den sidste elev på holdet.

Når et af holdene mener, at de er færdige, afbrydes arbejdet på det andet hold. Afhængigt af holdenes størrelse, skal hver elev have 2 - 10 spørgsmål, så sproglegen kan vare et stykke tid, men under alle omstændigheder skal der være så mange spørgsmål, at gengangere kan smides ud.

3. del: Sprogleg

I quizzens 3. del udfordrer de to hold hinanden om hvem, der har forstået mest af lytteteksten fra 1.del. Formålet med aktiviteten er at styrke elevernes beherskelse af grammatiske regler. Det at eleverne deltager aktivt er med til at motivere indlæringen.

Denne aktivitet kan foregå i en følgende lektion.

Fremgangsmåde:

- De to hold, der her er kaldt A og B, sætter sig over for hinanden i to rækker.
- Spillets regler forklares, en mønt afgør, hvilket hold der starter.
- Hvert hold får på forhånd 10 point.

Reglerne er:

1. Hvis spørgsmålet er grammatisk forkert, mister hold A et point.
2. Hvis hold B retter fejlen/ fejlene inden 1 minut, får det et point.
3. Hvis indholdet accepteres af den,

der har stillet spørgsmålet, får hold B et point. Der tages ikke hensyn til svarets grammatiske korrekthed.

B1 har 1 minut til at svare i.

4. Det er tilladt at rådføre sig med de andre deltagere på ens hold.
5. Det er tilladt at lytte til båndet igen.
6. Hvis der tales andet end målsproget, mister holdet et point.

De to hold skiftes til at stille hinanden spørgsmål: A 1 stiller et spørgsmål til B1, B1 stiller et spørgsmål til A2, A2 til B2, B2 til A3 osv.

Gode råd:

Tiden og regel 6 skal overholdes strengt. Læreren deltagelse begrænser sig til at afgøre grammatiske spørgsmål, holde øje med tiden samt uddele eller fratække point.

Sprogpuslespil

Eksempel på receptivt sprog med fokus på formen.

Eleverne lytter mange gange til et kort uddrag af et bånd. Opgaven går ud på at rekonstruere dialogen skriftligt og sætte den sammen som i et puslespil. Uddraget varer ca. 15 sekunder og er et uddrag af en spontan autentisk samtale, som tidligere har været brugt til lytteøvelse. Denne aktivitet har til formål at træne lytteevnen, men den fokuserer samtidig på formen, idet eleverne må overveje forskellige grammatiske valg for at udfylde teksten.

Før denne aktivitet kan laves, er det vigtigt, at eleverne har hørt hele samtalen, som uddraget er en del af. Det sikrer, at eleverne har en global forståelse af samtalen. Eleverne begrænser sig

derfor ikke til at „samle ord sammen“, men er i stand til at indsætte ordene i en sammenhæng. Hvis enkelte elever ikke har hørt samtalen i en tidligere lektion, er det en god idé at lade en af de andre elever give et referat af samtalen.

Uddraget er valgt således, at det altid ligger i overkanten af det, som eleverne kan høre sig til, og som de derfor kan udfylde kun ved at lytte. Eleverne motiveres derfor til at bruge deres generelle viden om sproget og tænke i grammatiske baner: når der mangler nogle ord opfordres eleverne til at tænke over, hvilke grammatiske kategorier de ord som de allerede har fundet, har og ud fra dette gætte og lave hypoteser om hvilke ordklasser, der mangler.

Fremgangsmåde:

Læreren tegner fremgangsmåden i et almindeligt puslespil på tavlen og forklarer, at eleverne skal anvende den samme strategi: skrive de ord ned spredt ud over et stort stykke papir, som de er i stand til at fange og efterhånden som de hører båndet flere gange sætte mere og mere tekst på. Eleverne skal klart frarådes at skrive de første 2-3 ord efter første lytning, de næste 2-3 ord ved anden lytning og så fremdeles.

Et eksempel på sprogpuslespil, der skal samles.²

G: *Dove abita?*

M: *Dunque, io sono in piazza Mazzini al numero venticinque.*

G: *Sì*

M: *E mi chiamo Pietro Morè.*

En elevs udskrift kan f.eks. se sådan ud:

<i>Dunque</i>	<i>Mazzini</i>
<i>cinque</i>	
<i>Sì</i>	<i>Pietro Morè</i>

1. fase:

- Eleverne arbejder individuelt: De lytter mange gange til uddraget og forsøger at skrive det ned, som de kan opfatte.

2. fase:

- Eleverne arbejder to og to: Parvis sammenligner de deres resultat og forsøger i fællesskab at udfylde de huller, de måtte have. Ud fra deres viden om sprogets opbygning skal de forsøge at finde ud af, hvilke ordklasser, sætningsled eller fyldord, der mangler.
- Båndet afspilles et par gange igen.
- Eleverne sammenligner igen parvis. Samme par som før.
- Disse to faser gentages så mange gange, som eleverne ønsker det.
- Efter 2 - 3 sammenligninger med samme partner, skiftes partner, så hver elev får mulighed for at sammenligne sit resultat med andre resultater.

3. fase:

- På et vist tidspunkt kan eleverne ikke få udfyldt de sidste huller. Her (og først her) indtager læreren en central rolle:
- En af eleverne bliver bedt om at sige, hvor han har et problem samt fortælle, hvad han har skrevet før og efter problemet.
- Læreren skriver elevens sætning på tavlen inklusive de ord, der kommer før og efter problemet, f.eks.

*dunque/ /sonin/ piazza Mazzini
/suonin/*

- De andre elever opfordres til at kommentere elevens „problem“ og komme med andre forslag. Alle forslag skrives op på tavlen under hinanden.
- Eleverne opfordres til at overveje sammenhængen og finde ud af, hvilke former der grammatisk kan være mulige og hvilke ikke.
- Båndet kan høres igen lige så mange gange eleverne ønsker det.
- Gennem grammatiske overvejelser ledes klassen hen til løsningen. Det er altså eleverne, der arbejder og ikke læreren, der retter.

Samme fremgangsmåde anvendes ved det næste problem. Således fortsætter fasen indtil den tid, man har afsat til aktiviteten er gået, eller til alle problemer er løst. Det gør ikke noget, hvis der ikke er tid til at løse alle problemer: Det er processen, der er vigtig, ikke produktet!

De processer, eleverne i denne aktivitet får lejlighed til at anvende, svarer til dem forskeren anvender i sit videnskabelige arbejde: han overvejer, laver hypoteser, beviser sine antagelser og overbeviser sine kolleger/kammerater.

Fri mundtlig sprogfærdighed inspireret af musik

Eksempel på produktivt sprog med fokus på indholdet.

Eleverne får en bestemt opgave og parvis eller i små grupper forsøger eleverne at kommunikere frit på målsproget.

Formålet med denne aktivitet er at udvikle elevernes sprog eller rettere meta-sprog. Eleverne vil altid føle en afstand mellem det, de gerne vil sige og det, de kan sige. Aktiviteter af denne type stimulerer og motiverer eleverne til at yde deres bedste i forsøg på at blive forstået.

Fremgangsmåde:

1. fase: Udvidelse af ordforråd

- Læreren sætter noget blid baggrundsmusik på, hvis funktion er at få eleverne til at slappe af.
- Brainstorming: læreren opfordrer eleverne til at nævne nogle ord, der kan beskrive en person, både m.h.t. udseende og karakter. Ordene skrives spredt på tavlen.
- Eleverne sættes sammen to og to og bliver bedt om at finde flere ord, som kan beskrive en person. Læreren trækker sig tilbage.
- Eleverne bytter partner og fortsætter arbejdet.
- Arbejdet stoppes, og læreren skriver nu alle forslagene op spredt ud over hele tavlen.

2. fase: To musikstykker = to personer.

Læreren har udvalgt to musikstykker, som adskiller sig markant fra hinanden. De kan indeholde forskellige musikinstrumenter, som giver anledning til at forestille sig forskellige personer eller væsener.

Instruktion til eleverne:

„I skal nu høre to stykker musik lige efter hinanden. Mens I lytter til det første, skal I forestille jer en person og beskrive og karakterisere ham eller

hende: køn, alder, udseende, karakter. Det samme skal I gøre med det andet musikstykke. I kan skrive stikord ned på et stykke papir, og når musikken er slut, får I endnu et minut til at skrive færdig i.“

Musikken spilles, eleverne skriver og får et ekstra minut til sidst til at notere færdig i.

Læreren spørger, hvem eleverne har forestillet sig ved det første stykke musik. De, der har forestillet sig samme person (en mand, en kvinde, en gammel mand / kvinde, en dreng / en pige), bliver sat sammen. Det sammen gentager sig med det andet stykke musik, og eleverne bliver også her sat sammen med en anden elev, der har forestillet sig den samme person.

3. fase: Fri mundtlig sprogfærdighed
Eleverne sættes sammen to og to og taler om deres personer. De to musikstykker bliver spillet igen, mens eleverne snakker. Når beskrivelsen af de to personer begynder at blive udtømt, går læreren op til tavlen og skriver:

„Kender de to personer hinanden?“
„Hvis ja, hvilket forhold har de til hinanden?“ eller „Hvis nej, lad os sørge for at de kommer til at mødes!“ og dernæst: „Opfind en historie, som handler om alle jeres fantasipersoner! God fornøjelse!“

Aktiviteten kan i en senere lektion følges op af en fri skriftlig produktion eller den kan dramatiseres.

Noter

1 DILIT-IH er en sprogskole i Rom, officielt anerkendt af det italienske undervisningsministerium. Skolen er en del af International House og har undervist i italiensk som fremmedsprog siden 1968. Skolen er kendt for sin høje kvalitet og store erfaring inden for undervisning samt for sin højt kvalificerede pædagogiske uddannelse og efteruddannelse af lærere. DILIT-IH var en af de første skoler, der anvendte en på alle områder kommunikativ sprogundervisning og metoden følges op og opdateres løbende.

2 Eksemplet er hentet fra Piero Catizone, Christopher Humphris, Luigi Micarelli: Volare 1, lektion 2, Edizioni DILIT - ALPHA&BETA, 1997